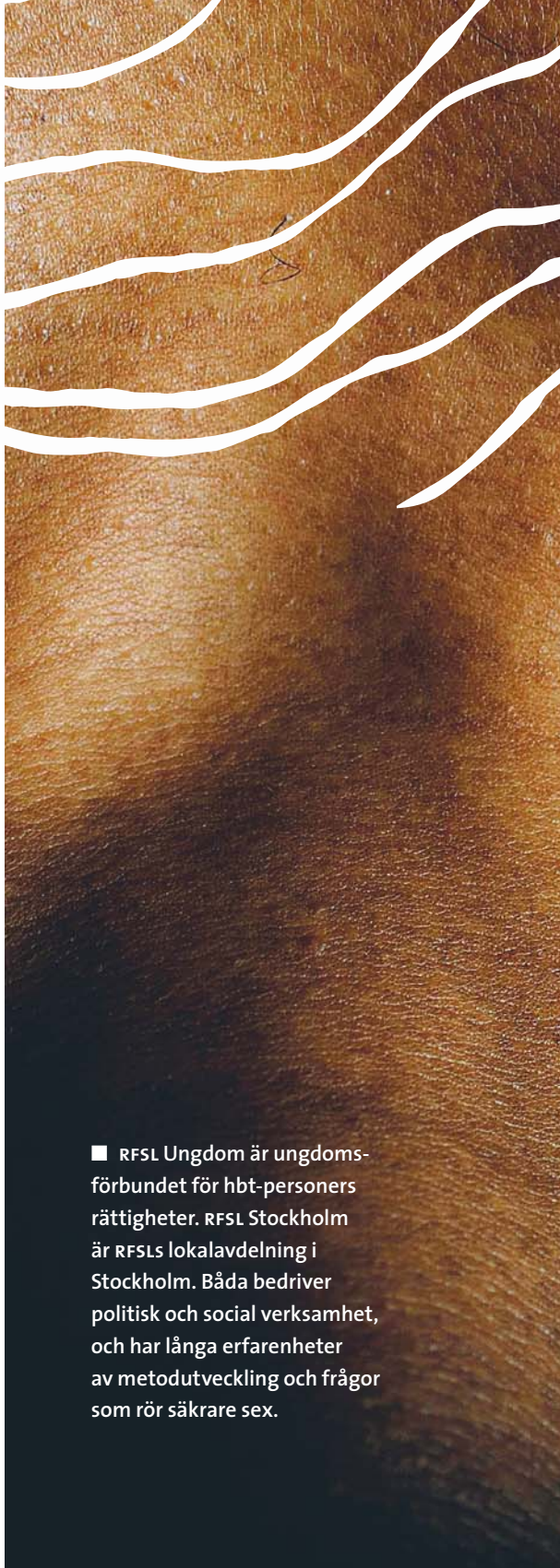

under huden

**Sexualundervisning &
normkritisk pedagogik**

© RFSL Ungdom 2010
Medfinansierad av Ungdomsstyrelsen
FORM & PRODUKTION | *ZIE*
FOTO | Ausi Petrelius
TRYCK | Norra Skåne Offset

■ RFSL Ungdom är ungdoms-
förbundet för hbt-personers
rättigheter. RFSL Stockholm
är RFSLs lokalavdelning i
Stockholm. Båda bedriver
politisk och social verksamhet,
och har långa erfarenheter
av metodutveckling och frågor
som rör säkrare sex.

RÄTTEN TILL KVALITATIV undervisning som rör kön, sexualitet, kärlek och relationer för ungdomar är självklart viktig. Därför har vi haft obligatorisk sexualundervisning i Sverige sedan 1955. Ändå finns det många yrkesverksamma lärare som inte blivit utbildade i ämnet, varken under lärarutbildningen eller senare. Teman som kön, sexualitet och kärlek förväntas angå allas liv och vara områden som vuxna i allmänhet har tillräcklig erfarenhet, säkerhet och kompetens att undervisa i, även utan utbildning. RFSL Ungdom och RFSL Stockholm möter ofta elever som upplever sin verklighet och sina relationer osynliggjorda eller till och med nedvärderade i sexualundervisningen, liksom frustrerade lärare som upplever att de saknar både verktyg och tillräcklig kunskap för att kunna genomföra en fullgod undervisning.

En självklar del av sex- och samlevnadsundervisningen borde vara att ifrågasätta rådande normer kring kön och sexualitet. Normer är något som unga upplever i sin vardag – oavsett om de är sexuellt aktiva eller inte. En påtaglig norm är heteronormen. Heteronormen innebär att killar och tjejer ska känna sig, se ut och bete sig enligt i förväg givna ramar. I uttrycket av att vara kille eller tjej ingår att visa attraktion till det motsatta könet. Killar uppmuntras till att vara sexuellt utåtriktade och aktiva, medan tjejer belönas för återhållsamhet. Killar och tjejer förväntas därmed

ha skilda känslor inför sex och vad det innebär samt fungera som kompletterande motsatser till varandra. Den som bryter mot de osynliga reglerna (normerna) för hur en kille eller en tjej förväntas vara stör ordningen. Konsekvensen av att störa ordningen är ofta bestraffning genom blickar, kommentarer, diskriminering eller till och med våld. Det kan vara att tända på någon av samma kön eller att inte se typiskt »killig« eller typiskt »tjejig« ut. Men vare sig man är tjej, kille eller ingetdera; hetero, homo eller bi, påverkas man ständigt av heteronormen eftersom normen dikterar hur vi ska se ut, bete oss och agera som sexuella varelser.

Det är viktigt med ett grundläggande positivt förhållningssätt i sex- och samlevnadsundervisningen. Ett sexualpositivt förhållningssätt innebär att man ser sex som något vars främsta funktion är att ge människor njutning, utlopp för känslor och bidra till generellt välbefinnande. Sex som känns bra före, under tiden och efteråt, som är ömsesidigt utan att bygga på någon parts beroendeställning är något positivt, oavsett hur ofta eller sällan det sker, var och med vem eller vilka.

Med den här broschyren om normkritiska perspektiv i sexualundervisningen hoppas vi kunna väcka idéer och tankar, men också ge exempel på konkreta metoder att använda i mötet med elever.

normkritisk pedagogik

kropp
kärlek
par
trohet
samband
vanligt
normalt
naturligt
manligt
kvinnet

NORMKRITISK PEDAGOGIK handlar om att ifrågasätta och problematisera normer som begränsar oss människor. Den här broschyren handlar framförallt om normer kring kön och sexualitet.

Normer reglerar vilka beteenden vi upplever som *normala* och självklara i samhället. Sällan tänker vi på att vi styrs av normer förrän någon bryter mot dem. Att någon »gör fel« enligt normerna är oundvikligt eftersom de alltid är för trånga för att rymma alla mänskliga behov. Upplevelsen av »rätt« och »fel« ökar känslan av sammanhållning mellan dem som passar in. Som heterosexuell behöver man till exempel sällan »komma ut« och berätta om sin sexuella läggning för familj och vänner, eftersom heterosexualitet förväntas enligt samhällsnormen. På samma sätt ses vissa sätt att ha sex på

som självklara, medan andra behöver förklaras eller försvaras. Det är sällan man diskuterar hur det kommer sig att unga har vaginala samlag, eftersom sådant sex anses självklart. Därför tänker man inte heller på att sådant sex skildras i filmer, snackas om och propageras för i media hela tiden.

Fällor när man pratar om sexuell läggning

Ett privilegium av att tillhöra normen är att man kan ta sig rätten att diskutera och tycka till kring avvikarens villkor och rättigheter. Hur människor som inte inordnar sig inom heteronormen ska behandlas och vilka rättigheter de ska tillåtas behandlas ofta som en diskussionsfråga. Ett typiskt exempel är värderingsövningar där man diskuterar om samkönade par ska få provas som adoptivföräldrar, medan det ses som en självklarhet att heterosexuella ska få adoptera. Ett annat exempel är när elever får diskutera hur de skulle reagera om en kompis till dem kom ut som homosexuell. När man gör sådana övningar förväntas majoritetssamhället tycka till om avvikarna.

I värderingsövningar riskerar normer att förstärkas, för att man ofta utgår från att gruppen består av heterosexuella som ska tycka till om de som inte är det. Bortsett från att man än en gång låter dem som tillhör normen »tycka till« om normbrytare, riskerar man också

att öppna upp för kränkningar. Vilken beredskap har läraren och gruppen att möta nedsättande kommentarer om homosexuella? Hur påverkar ett fritt uttryckande av homofoba åsikter dem i klassen som undrar över sin sexualitet eller funderar på att komma ut? Att öppna upp för tyckande kring människors skilda rättigheter med utgångspunkt från en viss grups rätt att bestämma över en annan riskerar att ske på bekostnad av elevernas trygghet i klassrummet. Alla barn och ungdomar har rätt att lära och att utvecklas i en trygg och respektfull miljö. Den värdegrund som skolan vilar på säger uttryckligen att skolan aktivt ska motverka alla former av kränkande behandling. Demokratiska värderingar och alla människors lika värde ska genomsyra verksamheten. Bestämmelser i diskrimineringslagen och skollagen förbjuder kränkande behandling i skolan – även mellan elever (kolla in Skolverkets hemsida om du är osäker på vad det innebär).

Problemet kan belysas med en jämförelse av begreppen jämlikhet och tolerans. Tolerans kan låta bra, men bygger samtidigt alltid på en maktobalans. Någon har tolkningsföreträde och kan välja att tolerera eller inte tolerera en annan person. Tolerans bygger på igenkänning och kräver att den som vill ha rättigheter först anpassar sig till normens sätt att vara. Jämlikhet utgår istället från överenskommelsen om

allas lika rätt och värde oavsett olikheter. Normkritik handlar om att ifrågasätta att personliga åsikter kan ligga till grund för rättigheter. En diskussion med utgångspunkt från jämlikhet kan till exempel handla om vad det innebär att alla människor har lika värde, hur en grups åsikt i så fall kan bestämma vad som är rätt för alla och varför det som är vanligt så ofta betraktas som mer riktigt.

Utgångspunkter för ett normkritiskt arbete

Det viktigaste syftet med normkritisk pedagogik är att synliggöra och prata om de normer som styr våra föreställningar och värderingar i vardagen. Synliggörandet av normerna är en förutsättning för att kunna förändra dem. Genom att uppmärksamma och fundera över när skällsord som *bög* eller *slampa* uttalas ser man kanske mönster i hur man behandlar varandra på skolan. Var går gränserna för hur sexuellt utmanande killar respektive tjejer får lov att vara? Hur strikta är reglerna för »rätt« beteende för killar respektive tjejer? Det är också viktigt att problematisera till synes »neutrala« vardagliga begrepp som används utan eftertanke. Vilken typ av praktiker är det som avses när man pratar om *sex*? Vilka förutsätts ingå och räknas när man pratar om *familj*? Att synliggöra normerna är också att ta makt ifrån dem: vi ser hur de är beroende av och kan förändras av oss.

Vad döljer språket?

Var uppmärksam på vilka ord som används i samtalet. Var vaksam på ord som *vanlig*, *normal* och *naturlig* om innebörden inte särskilt förklaras i sammanhanget. Exempel: »*Man skulle kunna säga att [gruppsex] inte är lika normalt som vanligt sex, just därför att det inte sker på det sätt på vilket de flesta har sex tillsammans med partner.*« (Del av svar på frågan »Är det normalt med gruppsex?« från sajten ungdomar.se) Vem bestämmer egentligen vad vanligt sex är? Är *vanligt* detsamma som *normalt* eller sker en sammanblandning? De här orden uttrycker alltid en värdering, även när det är oavsiktligt.

Tolerant eller jämlikt?

Även de bästa av avsikter kan leda till problematiska konsekvenser, om man inte tänker igenom ett resonemang ordentligt. Fördomar kommer till uttryck också i de mest välvilliga uttalanden. Exempel: »*Det är viktigt att inte tanklöst fördöma människor som har en annan sexuell inriktning än vi själva.*« (ur *PULS Biologi*, Natur och Kultur 1999, lärobok för högstadiet) Trots den goda avsikten att minska fördomar mot ickeheterosexuella delar meningen in människor i *vi* och *dem* och förutsätter att alla läsare av texten är hetero, vilket de garanterat inte är.

Vem har ordet?

Var uppmärksam på vem som hörs. Vilka omfattas i en text som refererar till oss eller utgår från vi, man eller många? Exempel: »För många unga pojkar och flickor är tanken på att vara homosexuell nog att ge dem rysningar och rynka på näsan.« (ur broschyren *Klara, färdiga, gå* från Libresse, riktad till högstadieelever) Vilka avses med många – de som inte är homo- eller bisexuella, vissa heterosexuella, eller kanske de som är rädda för att komma på att de inte är heterosexuella? Den svepande formuleringen riskerar att berättiga attityden man beskriver.

Vem är du då?

Att problematisera sin egen position är grundläggande i det normkritiska arbetet. Fundera över vilka normer du själv utgår från, vad som känns främmande för dig och vilka blindade fläckar du därmed har i din undervisning. Att ingen är fri från fördomar behöver inte betyda att man inte kan ha en medvetet öppen attityd. Tänk på att finnas till för alla i gruppen och att det som är självklart för dig inte nödvändigtvis är det för alla i rummet.

Vrid på perspektiven

En metod för att sätta fingret på normen är att benämna den. Att tala om normen istället för utifrån den gör normen till föremål för ifrågasättande och problematiserande. Tänk till exempel på att heterosexualitet är ett lika typiskt exempel på en sexuell läggning som homo- eller bisexualitet. Att framhäva att sex kan vara något man har med sig själv eller med andra understryker att det utgår från lust och inte regler. Att poängtera att det finns sexuella praktiker som kan leda till graviditet innebär ett förtydligande av att reproduktion inte är yttersta ändamålet med sexet.

Lästips!

Vill du veta mer om normkritisk pedagogik kan du läsa RFSL Ungdoms metodmaterial *Bryt!* eller RFSL Ungdoms och Uppsala Universitets *Normkritisk pedagogik – lärande, makt och strategier för förändring*.

normkritiska perspektiv

Sex

NORMER BESTÄMMER hur vi ser på sex: vad som räknas som sex, hur killar och tjejer får ha sex, med vilka, hur många, på vilka sätt... Listan kan göras lång. En viktig utgångspunkt i normkritiska samtal om sex är att sex inte är något *naturligt*, något som i grunden är detsamma för alla, som förstås intuitivt och därför inte behöver pratas om. Att ifrågasätta det är inte helt enkelt. Vad som är *rätt*, *skönt* och *naturligt* när det kommer till sex befästs hela tiden i hur vi pratar, fast vi inte märker det. Att tala om sex är alltså alltid normerande och påverkar våra uppfattningar om lust och närhet, regler och tabun. Problemet är att pratet följer de osynliga regelverk

som redan omger sexuell praktik och snarare befäster än ifrågasätter det som verkar självklart.

Normer och osynliga regler kring sex kan vara extra svåra att ifrågasätta, eftersom det finns en föreställning om att sex och hur man gör det skönt för sig själv och andra är något man ska kunna av sig själv. Att tillsammans synliggöra och granska regler som finns kan skapa rum för sådant som många tycker känns svårt eller ovant att diskutera. Utgångspunkten att ingen praktik är mer självklar än en annan kan vara provocerande, men också öppna upp för ett mer tillåtande samtalsklimat som känns bra för alla inblandade. De osynliga reglerna kring sex är väldigt olika för killar och tjejer. Om killar kan ha fler sexuella kontakter och sex utan

kärlek utan att det ses som ett problem, kan samma beteende hos tjejer leda till social bestraffning, stigmatisering. Hur man har och ser på sex ger alltså uttryck för »manlighet» och »kvinnlighet» enligt samhällsnormen, där skilda regler gäller beroende på vilket kön man tillhör. När man pratar om normer kring sex är det dessutom viktigt att komma ihåg att de ser olika ut för olika grupper och i olika sammanhang.

■ Här är några exempel på normer som påverkar hur vi värderar sex:

Heteronormen dikterar att sex är något som bör utövas mellan människor av motsatta kön. Heteronormen upprätthåller alltså både normer om olikheten mellan två kön och att attraktion självklart uppstår på den grunden. Det innebär att killar och tjejer måste uttrycka sexualiteten på könsrollsbestämda sätt. Heteronormen utgår också från att egenskaper som klassas som »manliga» har högre status generellt i samhället. Tjejer som »tar för sig» sexuellt riskerar att bestraffas för att ta del av manliga privilegier snarare än för att vara »okvinnliga». Killar som betraktas som för »passiva» riskerar däremot att stämplas som omanliga» eller »böjiga» för att de inte lever upp till den förväntade rollen. Heteronormen omfattar och begränsar alla, oavsett sexuell läggning eller kön, eftersom den reglerar på alla nivåer vad man ska gilla

att göra, vilket kön man ska känna sig som och vilka man ska bli kär i.

Tvåsamhetsnormen säger att sex bör utövas mellan två personer, varken fler eller färre. Den säger också att vi ska sträva efter att hitta en livspartner och att det bästa sättet att leva är inom en fast parrelation.

Kärleksnormen innebär att sex är bäst och viktigast utövat mellan två personer som har en kärleksrelation eller är kära i varandra. Den innebär att tillfälligt sex eller sex utan kärlek är mindre värt och att romantisk kärlek har högre värde än vänskap eller andra gemenskaper.

Penetrationsnormen uttrycker att »riktigt» sex alltid involverar penetration och att petting, smek- och gnuggsex eller oralsex ses som »förspel» till sex. Killar förväntas penetrera och tjejer förväntas bli penetrerade.

Normer kring vilka typer av sex som ses som »bra» och »normala» påverkar både ungdomar och vuxenvärlden. De är därför verksamma också i bemötande och kunskap som förmedlas till ungdomar från yrkesverksamma inom skola och vård. Att fundera över vilka normer som påverkar hur vi värderar olika typer av sex är alltså väsentligt inom dessa områden, för att inte medverka till att stärka negativa värderingar, osynliggöra människor eller ge felaktig information.

Att ifrågasätta samlagsnormen

Hur kommer det sig att det är så självklart att samlag går ut på att någon »sätter på« och en annan »blir påsatt« när två personer har samlagssex? Samlagssex behöver inte innebära att det alltid finns en »aktiv« och en »passiv« part. Genom att tala om omslutande sex istället för penetrationssex ifrågasätter vi de olika maktröller som samlagssex ofta implicerar.

Det är inte självklart hur vi har sex

EXEMPEL 1: En kille kommer till ungdomsmottagningen och säger att han är orolig för att ha fått klamydia. Sjuksköterskan ber om ett urinprov och säger att hon ska återkomma med testresultaten. Eftersom hon automatiskt utgår från att han haft omslutande sex där han penetrerat, ställer hon inga frågor om hur sexet gått till. Hon får därmed inte reda på att han har haft mottagande analsex och missar att testa för klamydia rektalt (i analen). Killen går från ungdomsmottagningen i tron att han blivit fullgott testad för klamydia.

EXEMPEL 2: En tjej kommer till ungdomsmottagningen för att göra en allmän test för könssjukdomar. När hon berättar att hon är lesbisk säger sköterskan att hon inte tillhör någon riskgrupp och inte behöver testas eftersom infektioner så sällan överförs vid sex mellan tjejer. Hon frågar inte på vilka sätt tjejen har sex, trots att vissa virus överförs genom kontakt mellan slemhinnor och praktiker

som involverar omslutande, av exempelvis dildo eller fingrar, alltid innebär viss risk. Hon tänker inte heller på att en »lesbisk« tjej inte självklart bara har sex med tjejer, eller att hon kanske inte alltid haft det. En »tjej« kan även vara en transtjej som har kuk. Sexuell identitet säger ingenting om sexuell praktik. Könsidentiteten säger inte heller något om hur ens kropp ser ut.

Ofta hör man att vi inte längre har några tabun när det gäller sex och att »allt är okej«. Men är det verkligen så? Vilka typer av sex ses som normala och vad ses som avvikande? Vad skulle mest troligt skapa rubriker i en kvällstidning: Känd svensk man avslöjar: »Jag har vaginalsamlag med min flickvän två till tre gånger i veckan«, eller Känd svensk avslöjar: »Jag träffar män för anonymt sex på videoklubbar«?

Kropp & kön

I SEXUALUNDERVISNINGEN står bland annat kroppen i fokus. Också när vi pratar om biologi styrs vi av normer kring kön och sexualitet. En av de starkaste normerna kring kropp och kön är att man förväntas känna sig som, se ut som, och bete sig som det kön man är registrerad som. Uttryckt på annat sätt kan man säga att en persons juridiska

kön (det som står i passet), *biologiska kön* (könsorgan, kromosomer och hormoner), *könsidentitet* (det kön man själv upplever att man har) och *könsuttryck* (det som omvärlden uppfattar genom ens utseende och uppträdande) förväntas hänga samman på ett bestämt sätt. Överensstämmelse innebär till exempel att en person bedöms ha ett »kvinnligt könsorgan« vid födseln och folkbokförs som kvinna, uppfattas av omvärlden som tjej och identifierar sig själv som tjej. En person som följer denna norm kallas ibland för *cisperson* (*cis* är latin för »samma sida«).

Cisnormen förutsätter att varje människas könsidentitet och könsuttryck överensstämmer som förväntat med hans eller hennes juridiska och biologiska kön. Enligt normen är sådan överensstämmelse nödvändig för att bestämma en människas status i samhället.

För många personer är det här med kön lite mer komplicerat än så. Någon är född med en »tjej kropp» och är kvinna juridiskt sett, men identifierar sig som en kille och ser ut och betar sig på ett sätt som anses manligt samt önskar korrigera sin kropp så att den blir en mer typisk »kill kropp» genom hormoner och operationer. En annan är juridiskt sett man, men känner sig starkt främmande inför rollerna att vara kille eller tjej, liksom inför att kroppen skulle bestämma den egna könsidentiteten. De olika aspek-

terna av kön, som biologiskt, juridiskt, hur man uppfattar sig själv och uppfattas av andra, sammanfaller alltså långt ifrån alltid hos en person. Personer som på detta sätt bryter mot normer kring kön kallas ofta för *transpersoner* (*trans* är latin för »överskridande«). Kolla in våra lästips om du vill göra din undervisning mer transinkluderande.

Eftersom kön i högsta grad är relevant i samtal kring sex, är en väsentlig utgångspunkt i sexualundervisning medvetenheten att alla inte identifierar sig med sitt biologiska och juridiska kön. Undervisningen måste vara tillgänglig för alla elever, oavsett om de är transpersoner eller cispersoner. En person som i omgivningens ögon uppfattas som tjej kan i själva verket definiera sig som kille. Hur en person definierar sig är ingenting som någon annan kan veta eller bestämma. Det kräver ett öppet bemötande som inger förtroende och beredskap för mer komplicerade svar. Tvingande tillskrivande av kön pågår ständigt i vardagen och inte minst i undervisningssituationen, men är så normaliserat att det ofta förblir osynligt. En enkel regel är att undvika indelning i kill- och tjejgrupper där elever tilldelas identitet eller tvingas välja. Ett alternativ till könsuppdelade grupper kan vara att arbeta med smågrupper. Att människor inte självklart passar in i könsnormen medför att det är problematiskt att prata om »tjejs» och »killars» könsorgan.

Om man gör det riskerar informationen att bli otillgänglig för de som inte känner sig sedda i rummet. Det är viktigt att ha i åtanke att en person med kuk inte säkert upplever sig som kille. Alla i rummet ska kunna känna att informationen angår dem. Ett konkret sätt att göra det på kan vara att säga: *»Nu kommer jag att prata om »fittor« och »kukar« istället för »tjejer« och »killars kön«, eftersom det faktiskt finns många killar som har fitta och tjejer som har kuk.«*

När man pratar om tjejer och sex utgår man ofta från att tjejer har en fitta, men lägger också fokus på menstruation och reproduktiva funktioner. När man pratar om kuken står ofta förmågan att få stånd i centrum, medan man kanske glömmer att prata om vad som händer med fittor när de blir kåta. Ett sätt att synliggöra fittan är att sätta ord på de olika delarna (som klitorisollon och klitoris-skänklar) och vad som händer vid upphetsning (blodsvällning och klitorisstånd, lubrikation, körtelutsöndringar etc). Prata om att både klitoris och kuk erigeras och har svällkroppar, att utlösning förekommer hos såväl fittor som kukar och att könsorganen är desamma i början av fostrets utveckling.

Ett viktigt budskap är att fittan inte är ett passivt rör eller hål som ska penetreras av en kuk (tänk på de normer vi pratat om tidigare) utan en unik del av kroppen med stor anpassningsförmåga. Den

kan omsluta ett finger, en dildo eller en kuk. Hos personer med livmoder har fittan också förmågan att föra ut en bebis. Fittan kan stimuleras på många olika sätt; den sköna g-punkten bara några centimeter in på slidans framvägg masseras till exempel bäst med fingrar eller dildo.

Tills ordet *snippa* nyligen slog igenom var det många som saknade ett bra ord för att prata om fittan. Många tycker fortfarande ordet för en vuxen persons snippa saknas. Ordet *fitta* håller på att normaliseras, även om det för många fortfarande är ett negativt laddat ord. Något annat ord finns inte för att beskriva alla delar av könet. Ordlöshet och skam för med sig negativa känslor inför könsorganet, därför använder vi ordet *fitta*.

Idag vet vi att »mödomshinnan« som påstås spricka första gången man har omslutande sex mellan fitta och kuk inte finns. I själva verket handlar det om slemhinneveck som sitter någon centimeter in i slidan och bildar en krans som ser olika ut hos olika personer. Hos vissa är vecken tjocka och kan göra att det gör ont att till exempel stoppa in en tampong, medan de hos andra saknas helt. RFSU har lanserat ordet *slidkrans* som bättre beskriver vad det handlar om. Slidkransen har ingen koppling till samlagsdebuten, är inte någon hinna och spricker inte första gången man

har vaginalt samlag. Däremot kan den tänjas, något som får en del att blöda lite, andra inte alls.

När man pratar om fortplantning är det lätt att bara beröra hur det sker genom samlagssex mellan en person med fitta och en med kuk. Men barn blir ju till på många fler sätt än så. Kvinnor i olikkönade, samkönade eller utan par-relation blir gravida genom insemination och provrörsbefruktning. Män som lever ihop skaffar barn med tjejkompisar och kvinnor med killkompisar. Det är alltså viktigt att prata om att reproduktion och sexuell akt inte längre självklart hör ihop.

Lästips!

I organisationen Friends *I normens öga*, om hur normkritiska perspektiv kan integreras i undervisningen, finns ett kapitel om sex- och samlevnad. I RFSUS faktaskrifter *Fittfakta* och *Kukkunskap* kan du läsa mer om sex och könsorgan och RFSLs broschyr *Brudsex* handlar särskilt om sex mellan tjejer. Mer om transfrågor kan du läsa i RFSL Ungdoms broschyr *Att göra synligt* och rapporten *Är du kille eller tjej?* som bygger på intervjuer med unga transpersoner. Broschyerna beställer du via www.friends.se, www.rfsu.se, www.rfsl.se och www.rfslungdom.se.

bö
erpes
förkva
snippa
kbitoris
dibdo
insemina
trans
sbiid-
krans
flata
bikiibbe
oskyvda
lubrika
tion

metoder & övningar

NORMKRITISKA ÖVNINGAR är en bra ingång till att prata om saker som kan kännas ovana eller pinsamma. Övningsformen kan frammana mer spontan interaktivitet och engagemang än traditionell undervisning. Syftet är att ge alla deltagare chans att pröva tankar utan att vara självutlämnande, att sätta sig in i nya situationer och pröva sina egna värderingar.

Innan man börjar är det viktigt att komma överens om gruppregler. Har man gjort det är det lättare att sätta gränser om någon säger något som kan upplevas som kränkande. Börja med att fråga gruppen vilka regler de tycker ska gälla under passet. Skriv upp reglerna på ett blädderblock eller på tavlan så att alla kan se. Exempel på bra regler är att man inte får avbryta, att man ska lyssna på varandra och att alla ska komma till

tals. Om det inte kommer upp spontant, lägg själv till reglerna att man inte får prata illa om varandra och att man inte får säga något kränkande om grupper av människor eller individer.

Viktigt att tänka på!

Var försiktig med regeln att alla ska få säga vad de tycker. Det får inte ske på bekostnad av att någon försätts i en utsatt position. En tydlig markering kan vara att säga att personliga åsikter om vad andra gör utifrån personlig smak inte tolereras under övningarna. Vad som är kränkande är subjektivt, låt inte majoriteten avgöra vad som är okej för andra, och kom ihåg att det är viktigt att rummet känns tryggt för alla som deltar.

BRAINSTORM: Skäggbiff & kärlekspåle

SYFTE: Att sätta ord på könsorganen, problematisera hur man pratar om »tjejers« respektive »killars« kön och de olika sätt man beskriver dem på.

GÖR SÅ HÄR: Låt deltagarna tillsammans i helgrupp fritt spåna fram och fundera kring synonymer till *fitta* och *kuk*. Skriv upp alla förslag på tavlan.

DISKUTERA: Hur värderande känns orden? Vilka uppfattas som positiva eller negativa och hur kommer det sig? Vilka ord känner deltagarna sig bekväma med att använda och är man överens i gruppen? Ofta finns det färre ord för *fitta* än för *kuk* och många med *fitta* känner att de saknar ord för att prata om sitt könsorgan. Diskutera vad det beror på. Tänk på att många ord för *fittan*, till exempel *slida*, bara benämner en del av könsorganet. Det här kan också vara ett bra tillfälle att berätta mer om anatomi och hur könsorganen fungerar. Var medveten om att alla transpersoner inte är bekväma med att ha könsspecifika benämningar. Prova att spåna fram könsneutrala ord! Lyft särskilt *cisnormen*, förklara vad den innebär och diskutera tillsammans hur den tar sig i uttryck.

snorre
fitta
kropp
murre
blöt djur
vussi-
murre
stake
äbs-
burgare
stake
kbitta
blomma
dobme
kött-
flöjt

BRAINSTORM: Sexmaskinen

SYFTE: Att vidga perspektivet på vad sex kan vara.

GÖR SÅ HÄR: Dela upp deltagarna i små grupper och ge varje grupp ett block och penna. Låt deltagarna under ett par minuter och under gemensamt spånande skriva ner alla ord de förknippar med sex. Tänk på att inte avsätta för mycket tid – poängen är inte att det ska vara genomtänkt utan så spontant som möjligt! Uppmana deltagarna att vara positiva till varandras förslag. När tiden är över redovisar grupperna hur många ord de kommit på. Gruppen läser upp ett ord som du för upp på tavlan, sedan går turen vidare tills alla ord är upplästa. Ha gärna en lista för dig själv med viktiga ord så att du kan förklara dem efteråt (till exempel *oskuld*, *vaginalsamlag*, *smeksex*, *oralsex*, *analsamlag*). Kommer de inte upp spontant kan du lägga till eller fråga deltagarna vidare om olika sätt att ha sex på genom att leda in på områden som kanske glömts.

DISKUTERA: Prata tillsammans om orden på tavlan. Vad var det första man kom att tänka på och varför? Vilka ord hade många grupper med? Vilka ord var det få som hade tänkt på? Vad är det för skillnad mellan ord som uttrycker samma sak? Hur kan orden verka värderande på olika sätt? Har deltagarna olika upplevelser? Gör en poäng av att sex kan vara så mycket mer än det man först kommer att tänka på.

Fundera också över vad begreppet *oskuld* står för i relation till sex. Ofta likställs *att förlora oskulden* med att ha omslutande sex involverande en fitta och en kuk första gången. Vad innebär det för människor som bara har sex med personer av samma kön? Vad beror den här snäva definitionen av sex på? Diskutera själva ordet: Om man inte är *oskuld* längre, är man *skuld* då? Kom på alternativ till ordet *oskuld*, som *sexdebut*, och eftersträva den tydliga slutsatsen att alla själva bestämmer vad den innebär – onani, smeksex, samlag eller något annat.

BRAINSTORM: Normbevakarna

SYFTE: Att uppmärksamma och synliggöra normer kring kön och sexualitet. Den här övningen är lämplig som en inledning till någon av de andra, för att få igång deltagarna att tänka kring normer.

GÖR SÅ HÄR: Be deltagarna fritt spåna fram alla de skällsord de kan komma på. Skriv upp orden på en sida av tavlan. Ofta är orden kopplade till kön och sexualitet. Gå igenom ord för ord och fråga hur man ska vara för att inte bli kallad för dessa ord. Skriv upp förklaringarna på andra sidan av tavlan.

DISKUTERA: Nu har ni ringat in normen, alltså osynliga regler för hur man ska se ut, uppträda och bete sig för att inte bli bestraffad som normbrytare. Diskutera tillsammans vad deltagarna anser om de här reglerna och vem som egentligen upprätthåller dem? Gör en poäng av att normer inte bara »finns«, utan att vi tillsammans bevarar och stärker dem genom vårt språk och hur vi beter oss mot varandra. Koppla diskussionen till sexuell handlingsutrymme och frihet för olika människor. Ställ frågan om vem som egentligen har något att vinna på att begränsa andra.

Ta särskilt upp hur *cisnormen* och befästaden av könsens olika status underligg normbevakningen. Varför är det så provocerande för andra killar om en i gänget uppfattas som mindre »grabbig«, känner de sig också ifrågasatta då? Hur skiljer sig synen på att vara en »fjollig« kille och en »grabbig« tjej? En del säger att de uppfattar en »fjollig« kille är »tillgjord«; betyder det att killars beteende förväntas vara mer »naturligt« än tjejs? Varför är det så viktigt att veta någons kön i alla lägen, hur beroende är status av hur vi »passar in« som killar och tjejer? Vad avgör om du är kille, tjej eller något annat egentligen – ditt pass, en läkarundersökning, din omgivning eller du själv?

Viktigt att tänka på!

I den här övningen är det mycket viktigt att man inte bara upprepar normer kring kön och sexualitet – det leder till befestande snarare än ifrågasättande. Var noga med att lägga fokus på hur normer begränsar människor, så att det inte kommer att handla om – om än som en outtalad konsekvens – hur deltagarna bör bete sig för att slippa kallas *fjolla/bög/hora/slampa*!

samlag
oral sex
trekan
analt
one night
stand
snabbis
fitt-
stickning
slampa
penetrat
gruppsex
player
s/m-
sex

Cirklarna

SYFTE: Att tillsammans fundera över vilka typer av sex som ses som *normala* eller *naturliga* och vilka som ses som *onormala* eller *onaturliga* – och hur det kommer sig att det ser ut så här.

GÖR SÅ HÄR: Innan ni börjar med själva övningen är det viktigt att diskutera vad normer är. Använd gärna begreppet *osynliga regler* som kan vara lättare att förstå. Ge exempel på olika normativa regler – till exempel att killar inte får ha kjol, att tjejer förväntas bli kära i killar – och diskutera vad de uttrycker.

Rita upp två cirklar på tavlan, en lite mindre i mitten och en större runt om. Förklara för deltagarna att ni ska diskutera hur man ser på olika typer av sex: Vad ses som *naturligt/normalt*, *onaturligt/onormalt*? Den inre cirkeln representerar sexuella praktiker som sällan ifrågasätts och ses som *normala* och självklara. Exempel på sådant sex kan vara *vaginala samlag mellan en kille och en tjej som är ihop och kära i varandra*. Den yttre cirkeln representerar sådant sex som ibland eller ofta ifrågasätts och ses som *mindre bra sex*. Det kan till exempel vara *one night stands* eller *analsex*. Lägg gärna till egna exempel som du tycker saknas.

Kopiera lapparna på sidan 20, klipp ut och dela ut hälften så många uppsättningar som det finns elever i rummet. Låt dem diskutera i par var i figuren lappen ska placeras, från helt *naturlig* eller *normal* i mitten till allt mindre accepterad ju längre ut i cirkeln. Det går även bra att ta en lapp i taget och gemensamt diskutera och bestämma var den ska placeras. Förklara att det inte handlar om vilka typer av sex deltagarna personligen tycker bra eller illa om, utan om vad man i samhället generellt ser som mer och mindre önskvärt sex. Det gör att det är enklare att svara på frågan.

DISKUTERA: När alla lappar placerats ut får deltagarna fundera en stund över varför lapparna sitter där de gör. Vad har lapparna gemensamt som kommer långt in/långt ut? Be dem diskutera två och två vilka osynliga regler som påverkar var lapparna hamnat. Exempel på sådana regler kan vara:

- Sex ska utövas mellan personer av olika kön. (heteronorm)
- Sex ska utövas mellan två personer som är kära i varandra. (kärleksnorm)
- Sex ska involvera penetration för att ses som *riktigt* sex. (penetrationsnorm)

Ni kan säkert komma på fler regler tillsammans.

Sammanfatta med en gemensam diskussion eller en runda där alla får säga något de pratat om i tur och ordning medan de andra lyssnar. Skriv upp de osynliga regler deltagarna kommit fram till.

Diskutera gärna om de osynliga reglerna ser olika ut för killar och tjejer. Diskutera även hur de osynliga reglerna påverkar människor och hur man ser på sex. Vad kan man göra för att förändra dem?

Viktigt att tänka på!

Även om attityderna speglar deltagarnas vardag, var noga med att diskussionen rör sig på ett generellt plan och inte utgår från personliga sexuella erfarenheter eller individuell smak. Undvik att diskussionen blir alltför privat eller utgår från att personerna i rummet själva har haft sex. Tänk på att ifrågasätta och problematisera det som sägs. Varför tycker man exempelvis att det är mer okej att en kille har många tillfälliga sexuella kontakter? Var öppen för att alla inte ser lika självklart på normerna: personer som anser att de inte påverkas av normer kan visa på alternativ och möjligheter till att förändra förtryckande strukturer i samhället. Kom ihåg att samtalet som sådant är attitydskapande!

Vaginalsamlag
mellan en tjej och
en kille som är ihop

Sex med
sexleksaker

Oralsex mellan
två tjejer som
är ihop

Analsex mellan
två killar som
är ihop

Analsex mellan
en kille och en tjej
som inte känner
varandra

One night stand
med en kille
och en tjej

Analsex
mellan en kille
och en tjej

En kille
och en tjej som
hånglar

Sexraggning
på **internet**

Sex i trekant
mellan två killar
och en tjej

Sex i trekant
mellan två tjejer
och en kille

Oralsex mellan
två killar som inte
känner varandra

Dildosex mellan
två tjejer som inte
känner varandra

Gruppsex
mellan personer
som inte känner
varandra

En kärleks-
relation **utan**
sex

En tjej som
har **sex med tre**
olika personer
på kort tid

En kille som har
sex med tre olika
personer på kort
tid

Sex med
en **kompis**

Sanning eller konsekvens

SVFTE: Att reflektera över vilka möjligheter, hinder och känslor som kan finnas kring frågan om säkrare sex i en sexuell situation. Berättelsen syftar till att ge ett konkret exempel på en situation som många unga hamnar i. Att ta Kim som utgångspunkt hindrar diskussionen från att hamna på ett alltför privat plan och gör att deltagarna kan känna sig lika delaktiga, oavsett eventuella sexuella erfarenheter.

GÖR SÅ HÄR: Kopiera texterna på sidorna 22–23 och dela ut i klassen. Be deltagarna läsa en av texterna och de olika alternativa sluten. Diskutera sedan tillsammans:

- Vilket slut tycker du är mest sannolikt? Varför?
- Vilket slut tror du att Kim skulle vara mest nöjd med?
- Kim vill ju gärna använda kondom. Ge förslag på hur man kan tänka eller göra för att förhindra att de struntar i det!

DISKUTERA: I diskussionen är det viktigt att dels få möjlighet att föra fram vilka hinder man ser för att ta initiativ för säkrare sex, men också att belysa vilka strategier som kan användas för att lyckas med det. Kim, liksom de flesta ungdomar, vill i teorin använda kondom, men riskerar att strunta i det när det verkligen gäller. Låt deltagarna formulera och ge förslag på vad som skulle kunna underlätta att gå från en teoretisk önskan till en faktisk handling! Varför kan det kännas svårt att säga att man vill ha kondom, varför »glömmer« man något så viktigt? Hur reagerar man om en partner föreslår att man ska använda kondom? Många gånger kan det kännas svårt att själv säga att man vill ha kondom medan man tycker att det känns bra om en partner föreslår det. En bra aspekt att ta upp är även att studier visar att de flesta ungdomar önskar att partners ska ta initiativ till säkrare sex, men många gånger inte vågar eller känner att de kan göra det (se exempelvis undersökningen *Kådiskollen* från RFSU AB 2009).

1| Sanning eller konsekvens

■ Kim ska ut och festa, och hoppas på ragg ikväll. Snart spanar hon in en söt kille. Det dröjer inte länge innan de står och dansar bredvid varandra. Kim frågar killen om han vill sätta sig och snacka ett tag, och han svarar ja. Det pirrar i magen på Kim och hon känner att hon väldigt gärna skulle vilja hängla med honom. En stund senare kysser de varandra. Kvällen går snabbt och när stället stänger tar Kim killens hand och leder honom hem till sig. De har knappt kommit innanför dörren innan de är halvt avklädda och grovhånglar med varandra. Kim funderar på om det är läge att plocka fram en kondom. Hon tänker en del på det här med risken att få könssjukdomar. Eller att ge könssjukdomar till killen också för den delen... Samtidigt är det så svårt att veta när det är dags att dra fram kondomen. Kim tycker inte att samlag med kondom är sämre än utan, men hon vet ju inte vad killen tycker. Tänk om han tror att Kim tycker att han verkar ofräsch om hon vill ha kondom?

Vad händer sen?

1| Kim och killen börjar med att ha oralsex och smeksex. Efter ett tag vill Kim verkligen ha samlag med honom och tar helt enkelt fram en kondom. Killen ler, tar emot den och sätter på sig den innan de fortsätter.

2| Kim och killen fortsätter att ha sex med händerna och efter ett tag börjar de också ha oralsex. Ett par timmar senare somnar de båda tillfredsställda. Kondom kom aldrig på tal, eftersom de inte har haft något samlagssex.

3| Kim bestämmer sig för att det inte är hela världen att ha samlag utan kondom. Det känns som om kondomen blir ett hinder mot närheten och vill komma den här killen så nära som möjligt. Alla vet väl att risken för könssjukdomar är ganska hög, men »just den här gången händer det nog inte...«

4| »Jag ska bara hämta en kondom, jag har i fickan«, säger killen. Åh skönt!, tänker Kim som precis var på väg ner i byrålådan för att hämta en själv. Bra att han fixar det istället!

5| Kim vill verkligen att de ska ha kondom, men kommer helt enkelt inte på något bra sätt att föra upp saken. Så det bara »blir« som det blir... Det känns dumt, men det skulle faktiskt vara jobbigare att börja tjata om kondom mitt i alltihopa.

6| Killen säger att det är lugnt; han har koll och drar sig ur i tid så att det inte kommer någon sperma i Kim. Kim kanske kan suga av honom sedan istället? Kim vet att det varken är säkert att ta sats i munnen eller med avbrutna samlag; man kan ju inte kontrollera försatsen och vissa sjukdomar smittar ju vid hudkontakt. Men, vad säger man efter det?

2| Sanning eller konsekvens

■ Kim ska ut och festa, och hoppas på ragg ikväll. Snart spanar han in en söt kille. Det dröjer inte länge innan de står och dansar bredvid varandra. Kim frågar killen om han vill sätta sig och snacka ett tag, och han svarar ja. Det pirrar i magen på Kim och han känner att han väldigt gärna skulle vilja hängla med honom. En stund senare kysser de varandra. Kvällen går snabbt och när stället stänger tar Kim killens hand och leder honom hem till sig. De har knappt kommit innanför dörren innan de är halvt avklädda och grovhånglar med varandra. Kim funderar på om det är läge att plocka fram en kondom. Han tänker en del på det här med risken att få könssjukdomar. Eller att ge könssjukdomar till killen också för den delen... Samtidigt är det så svårt att veta när det är dags att dra fram kondomen. Kim tycker inte att samlag med kondom är sämre än utan, men han vet ju inte vad killen tycker. Tänk om han tror att Kim tycker att han verkar ofräsch om han vill ha kondom?

Vad händer sen?

1| Kim och killen börjar med att ha oralsex och smeksex. Efter ett tag vill Kim verkligen ha samlag med honom och tar helt enkelt fram en kondom. Killen ler, tar emot den och sätter på sig den innan de fortsätter.

2| Kim och killen fortsätter att ha sex med händerna och efter ett tag börjar de också ha oralsex. Ett par timmar senare somnar de båda tillfredsställda. Kondom kom aldrig på tal, eftersom de inte har haft något samlagssex.

3| Kim bestämmer sig för att det inte är hela världen att ha samlag utan kondom. Det känns som om kondomen blir ett hinder mot närheten och vill komma den här killen så nära som möjligt. Alla vet väl att risken för könssjukdomar är ganska hög, men »just den här gången händer det nog inte...«

4| »Jag ska bara hämta en kondom, jag har i fickan«, säger killen. Åh skönt!, tänker Kim som precis var på väg ner i byrålådan för att hämta en själv. Bra att han fixar det istället!

5| Kim vill verkligen att de ska ha kondom, men kommer helt enkelt inte på något bra sätt att föra upp saken. Så det bara »blir« som det blir... Det känns dumt, men det skulle faktiskt vara jobbigare att börja tjata om kondom mitt i alltihopa.

6| Killen säger att det är lugnt; han har koll och drar sig ur i tid så att det inte kommer någon sperma i Kim. Kim kanske kan suga av honom sedan istället? Kim vet att det varken är säkert att ta sats i munnen eller med avbrutna samlag; man kan ju inte kontrollera försatsen och vissa sjukdomar smittar ju vid hudkontakt. Men, vad säger man efter det?

Playern

SYFTE: Att diskutera skillnader mellan tjejer och killars sexuella handlingsutrymme.

GÖR SÅ HÄR: Kopiera och klipp isär de fyra texterna på sidorna 25–26. Dela klassen i fyra grupper som får var sin text att läsa och diskutera utifrån följande frågeställningar:

1| Vad borde Maria/Martin säga till den andra killen/tjejen på morgonen?

2| Hur känns det för Maria/Martin att säga att hon/han inte är intresserad, säger han/hon det direkt tror du och i så fall hur?

3| Hur tror du att den andra personen reagerar på Marias/Martins svalnade intresse?

4| Vad tror du kompisen säger när Maria/Martin berättar om natten?

5| Du är Marias/Martins kompis. Efter bion och en efterföljande fika går Maria/Martin åt sidan med dig och berättar att personen hon/han är intresserad av ska följa med hem. Du är såklart glad för din kompis skull, men är lite orolig för att de inte skyddar sig. Vad säger du för att hon/han ska tänka på det?

Alla texterna rymmer samma berättelse, men könet på de ingående personerna varierar. Låt grupperna byta texter med varandra och fundera över om det blir någon skillnad när huvudpersonen är tjej istället för kille, eller har sex med någon av samma/annat kön? Du kan också samla grupperna och låta dem redovisa sina diskussioner för varandra. Koppla diskussionen till normer om vad tjejer och killar får lov att göra sexuellt. Uppfattar vi samma beteende på olika sätt, beroende på vilket kön personerna har? Har det betydelse om Maria/Martin alltid raggar på personer av samma kön eller om det är olika?

1| Playern

■ Maria har följt med en kompis på fest och träffar en tjej som hon blir intresserad av. De har inte träffats tidigare. Maria börjar prata och flirta med tjejen och föreslår efter ett tag att de ska lämna festen ihop. Eftersom Marias föräldrar är bortresta föreslår hon att de ska gå hem till henne. Väl hemma hos Maria hamnar de i hennes säng, de har sex och tillbringar hela natten tillsammans. På morgonen äter de frukost ihop. Maria tycker fortfarande att tjejen är attraktiv, men känner att hon nog inte är så intresserad av att träffa henne igen. Fast sexet ångrar hon verkligen inte! När tjejen har gått ringer Maria sin kompis och berättar vad som hänt. De gör upp om att gå på bio senare tillsammans med en kille och en tjej i parallellklassen. En av dem är ganska snygg tänker Maria, det kanske kan bli något...

1| Vad borde Maria säga till tjejen på morgonen?

2| Hur känns det för Maria att säga att hon inte är intresserad, säger hon det direkt tror du och i så fall hur?

3| Hur tror du att tjejen reagerar på Marias svalnade intresse?

4| Vad tror du kompisen säger när Maria berättar om natten?

5| Du är Marias kompis. Efter bio och fika tar hon dig åt sidan och berättar att tjejen/killen hon är intresserad av ska följa med hem. Kul, men du är lite orolig att de inte skyddar sig. Vad säger du för att hon ska tänka på det?

2| Playern

■ Maria har följt med en kompis på fest och träffar en kille som hon blir intresserad av. De har inte träffats tidigare. Maria börjar prata och flirta med killen och föreslår efter ett tag att de ska lämna festen ihop. Eftersom Marias föräldrar är bortresta föreslår hon att de ska gå hem till henne. Väl hemma hos Maria hamnar de i hennes säng, de har sex och tillbringar hela natten tillsammans. På morgonen äter de frukost ihop. Maria tycker fortfarande att killen är attraktiv, men känner att hon nog inte är så intresserad av att träffa honom igen. Fast sexet ångrar hon verkligen inte! När tjejen har gått ringer Maria sin kompis och berättar vad som hänt. De gör upp om att gå på bio senare tillsammans med en kille och en tjej i parallellklassen. En av dem är ganska snygg tänker Maria, det kanske kan bli något...

1| Vad borde Maria säga till killen på morgonen?

2| Hur känns det för Maria att säga att hon inte är intresserad, säger hon det direkt tror du och i så fall hur?

3| Hur tror du att killen reagerar på Marias svalnade intresse?

4| Vad tror du kompisen säger när Maria berättar om natten?

5| Du är Marias kompis. Efter bio och fika tar hon dig åt sidan och berättar att tjejen/killen hon är intresserad av ska följa med hem. Kul, men du är lite orolig att de inte skyddar sig. Vad säger du för att hon ska tänka på det?

1| Playern

■ Martin har följt med en kompis på fest och träffar en kille som han blir intresserad av. De har inte träffats tidigare. Martin börjar prata och flirta med killen och föreslår efter ett tag att de ska lämna festen ihop. Eftersom Martins föräldrar är bortresta föreslår han att de ska gå hem till honom. Väl hemma hos Martin hamnar de i hans säng, de har sex och tillbringar hela natten tillsammans. På morgonen äter de frukost ihop. Martin tycker fortfarande att killen är attraktiv, men känner att han nog inte är så intresserad av att träffa honom igen. Fast sexet ångrar han verkligen inte! När killen har gått ringer Martin sin kompis och berättar vad som hänt. De gör upp om att gå på bio senare tillsammans med en kille och en tjej i parallellklassen. En av dem är ganska snygg tänker Martin, det kanske kan bli något...

1| Vad borde Martin säga till killen på morgonen?

2| Hur känns det för Martin att säga att han inte är intresserad, säger han det direkt tror du och i så fall hur?

3| Hur tror du att killen reagerar på Martins svalnade intresse?

4| Vad tror du kompiserna säger när Martin berättar om natten?

5| Du är Martins kompis. Efter bio och fika tar han dig åt sidan och berättar att tjejen/killen han är intresserad av ska följa med hem. Kul, men du är lite orolig att de inte skyddar sig. Vad säger du för att han ska tänka på det?

2| Playern

■ Martin har följt med en kompis på fest och träffar en tjej som han blir intresserad av. De har inte träffats tidigare. Martin börjar prata och flirta med tjejen och föreslår efter ett tag att de ska lämna festen ihop. Eftersom Martins föräldrar är bortresta föreslår han att de ska gå hem till honom. Väl hemma hos Martin hamnar de i hans säng, de har sex och tillbringar hela natten tillsammans. På morgonen äter de frukost ihop. Martin tycker fortfarande att tjejen är attraktiv, men känner att han nog inte är så intresserad av att träffa henne igen. Fast sexet ångrar han verkligen inte! När tjejen har gått ringer Martin sin kompis och berättar vad som hänt. De gör upp om att gå på bio senare tillsammans med en kille och en tjej i parallellklassen. En av dem är ganska snygg tänker Martin, det kanske kan bli något...

1| Vad borde Martin säga till tjejen på morgonen?

2| Hur känns det för Martin att säga att han inte är intresserad, säger han det direkt tror du och i så fall hur?

3| Hur tror du att tjejen reagerar på Martins svalnade intresse?

4| Vad tror du kompiserna säger när Martin berättar om natten?

5| Du är Martins kompis. Efter bio och fika tar han dig åt sidan och berättar att tjejen/killen han är intresserad av ska följa med hem. Kul, men du är lite orolig att de inte skyddar sig. Vad säger du för att han ska tänka på det?

